

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1378 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Yashil universitet” tamoyillari: mazmun-mohiyati va ahamiyati	20
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna	
“Yashil universitet” tamoyili asosida barqaror rivojlanish rejasi va institutsional chora-tadbirlar amaliyoti	26
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich	
O‘zbekistonda davlat mulkini xususiylashtirishning yangi bosqichiga o‘tmoqda	31
Shadmanov Erkin Sherkulovich	
The Impact of Technological Advancements on SME Growth: Trends and Case Studies in Uzbekistan	35
Tojiyev Abror, Raxmonaliyev Abbas	
Оценки эффективности деятельности малого бизнеса	45
Ортиков Улугбек Акромбек угли	
Yashil iqtisodiyotda cheklangan resurslarning cheksiz imkoniyatlari	51
Saidov Muhammadali Hakimovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o‘g‘li	
O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida tijorat banklarining o‘rni	57
Xakimova Feruza Nazarovna	
Biznesning ijtimoiy ma‘suliyati konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	62
M.O. Kasimova	
Korporativ boshqaruvda risklarni boshqarish va risk darajasini pasaytirish yo‘llari	68
Mallayev Salohiddin Saidkamolovich	
Взаимосвязь стратегии управления персоналом и бизнес стратегии организации	74
Давлетов Ислон Халикович, Бикмаев Тимур Рафаелевич	
Iqtisodiyotning barqaror va izchil rivojlanishida ishlab chiqarishni mahalliyashtirishning o‘rni	78
Sobitova Ra‘no Solidjonovna	
Statistik kuzatuvlarni samarali tashkil qilishda raqamli texnologiyalardan keng foydalanishdagi mavjud muammolar	82
Istoraxon Abdusalomova Ilhom qizi	
Xizmat ko‘rsatish korxonalarida risklarni diversifikatsiya tahlili	87
Hazratqulov Shahboz Boboqul o‘g‘li	
Korxonalarda raqamli marketing: nazariy asoslar va amaliy imkoniyatlar	94
Amonov Mirzohid Tuymuratovich	
Enhancing post-quantum security through hybrid cryptographic systems integrating quantum key distribution	98
Shuxrat Toirov Abduganiyevich, Saidakhmedov Eldor Islomovich, Akbarov X.U	
Raqamli iqtisodiyotda elektron tijorat bozorining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati bo‘yicha adabiyotlar tahlili	110
Sodiqov Abdulhafiz	
Mulkiy soliqlar ma‘muriyatchiligi va ulardan soliq xavfsizligini ta‘minlashda foydalanish	118
Aliyarov Olim Abdug‘aparovich	
Mahalliy budjetlar daromadlarini shakllantirishda mahalliy soliqlar va yig‘imlarning o‘rni va ahamiyati	125
Bauyetdinov M.J., Eshbanbetov E.M.	
Yuk avtomobillari transport xizmatlarining samaradorligini aniqlash ko‘rsatkichlari	130
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Ishonkulova Feruza Asatovna	
Arima modellari yordamida jismoniy shaxslarning xorijiy pul o‘tkazmalari ko‘satkichini prognozlashtirish (surxondaryo viloyatida)	135
Davranov Odil Jumanazarovich	
Kambag‘allikni baholash: AQSH misolida FPL	146
Durdona Davletova	
Ta‘lim xizmatlari sifatini oshirishning nazariy-ilmiy asoslari	151
Axmedova Barno Abdiyevna	

Tijorat banklarining depozit jalb qilishdagi o'ziga xos xususiyatlari	155
Farxod Rustamovich Bobobekov	
Трансформация потребительской этики и поведения в условиях перехода узбекистана к зеленой экономике.....	161
Хусайнов Равшан Рахимович, Кариева Латофат Саидакрамовна	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining samarali innovatsion rivojlanishini ta'minlash yo'nalishlari.....	168
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li	
Comparative analysis between the fundamental and technical analysis of stocks	175
To'qmirzayev Kamol Mo'min ugli	
Тенденции устойчивого развития автотранспортных предприятий в формировании цифровой экономики.....	182
Юсупходжаева Г.Б	
Влияние маркетинга на качество продукции – стратегии успешных брендов и использование отзывов клиентов	187
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Ma'suliyati cheklangan jamiyatlarning fond bozoriga kirish imkoniyatlari: statistika, tahlil va prognozlar	192
Butayev Javlonbek Inatillo o'g'li	
O'zbekistonning eksport salohiyatini mustahkamlash zamonaviy tendensiyalari.....	197
Bozorov Akmal Amonovich	
Mintaqa salohiyatini oshirishda innovatsiyalar va investitsiyalarni rag'batlantirishda klaster yondashuvining o'rni.....	203
Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna	
Инновационная деятельность металлургических предприятий в изменяющейся среде	207
Каримов Маъруф Ихтиёрович	
Значение лизинговых услуг в финансировании основного капитала предприятий	212
Латипова Шахноза Махмудовна	
Iqtisodiyotning jadal rivojlanishini innovatsion faoliyat asosida shakllantirish yo'llari	217
Nosir Maxmudov	
Davlat xaridlarida moliyaviy nazoratni amalga oshirish muammolari	224
Abdug'aniyev Bekjon Habibulla o'g'li	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida kapital qo'yilmalar hisobini takomillashtirish	229
Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich	
Main directions of increasing the investment attractiveness of the economy of the Republic of Uzbekistan	240
Kengesov Diyorbek Umidovich, Nurniyazova Dilnoza Arzubay qizi, Xalmuratova Dilnaz Suleyman qizi, Bekjanova Gozzal Janabaevna	
Исследование оказания торгового обслуживания сельского населения.....	245
Мусаева Шоира Азимовна, Усманова Дильфуза Ильхомовна	
Развитие логистики спортивных мероприятий на основе международной практики	252
Исмагулова Гульмира Нуралиевна	
Tijorat banklari depozit xizmatlari amaliyotini takomillashtirish	257
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
Tijorat ko'chmas mulki qiymatini baholash xususiyatlari va unga ta'sir etuvchi omillar	263
Xomitov K.Z.	
Improvement of accounting of authorized capital at joint-stock companies	269
Ortikov Ergashjon Yakubboevich, Xusinov Ibragim Ismailovich	
Raqamli valyutaning xalqaro savdodagi roli: imkoniyatlar va muammolar.....	274
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, To'qmirzayev Kamol Mo'min o'g'li	
Yashil iqtisodiyot: nazariy jihatlar va ahamiyati	279
Maksumova Dildora Alisherovna	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlanish asoslari.....	283
Maxmudova Feruzabonu Odiljon qizi, Lutfiy Farangiz Sharidin qizi	
Oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishning nazariy asoslari	288
Tursunova Dilnavoz davron qizi	

Национальная оценка рисков отмытые преступных доходов	294
Хомидов Шухрат Гафуржонович	
Inflyatsion targetlash rejimiga asoslangan monetar siyosatning makroiqtisodiy ahamiyati	301
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
Tijorat banklarining kredit mablag'laridan samarali foydalanish yo'llari	308
Ulugbek Nizamov	
Soliq bazasini aniqlash metodologiyasining o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari	312
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
"Qishloq xo'jaligida innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ularning iqtisodiy samaradorligi"	316
Shamshetova Gulraushan Sarsenovna	
Повышение популярности банковских услуг посредством цифровых инноваций: стратегии интеграции технологий с ориентацией на клиента	318
Рузиева Олима Шухратовна, Рузиев Шухрат Нармурадович	
Tovar-moddiy resurslar harakatini samarali ta'minlashda xorijiy tajribalar	322
Sherzod Xolmurodovich Pardayev	
Pul-kredit siyosatida "big data" texnologiyalari: o'zbekistonda to'lov ma'lumotlari, qidiruv so'rovlari va matn tahlilidan foydalanish istiqbollari	327
Mamatxo'jayev Otabek Farxodjon o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotida tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash	332
Abdusamatov Mamaysup Qulmonovich, Jovlijev Ramazon Fazriddin o'g'li	
O'zbekiston respublikasida innovatsion faol korxonalar faoliyatini statistik usullarda baholash masalalari	338
Matsapayev Akmal Qalandarovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliqqa tortishda chet el tajribasi	343
A.I. Akbarov	
Mamlakatda kichik biznes subyektlari va eksport sohasida samarali rivojlanish yo'nalishlari	347
M.A.Ibrohimov	
Neighborhood system of activity economic the basics improvement	351
Alikulov Ravshan Shodiyor o'g'li	
Tijorat banklari evolyutsiyasi va kapitallashuv darajasini oshirishning iqtisodiy asoslari	356
Mamadjonov Shukurillo Ibrohimjon o'g'li	
O'zbekistonda tijorat banklarning andarrayting jarayonlarini takomillashtirishni innovatsion usullari	360
Bobojonov Xursand Qadamovich	
O'zbekiston respublikasida pensiya jamg'armasi faoliyatini takomillashtirish	374
Inoyatova Maqsuda Palvonnazirovna	
"Yashil iqtisodiyot" iqtisodiyotning barqaror rivojlanish asosi sifatida	379
Jiemuratov Temirbay Polatbaevich, Muratbaev Bayram Bazarbay uli	
Aholining daromadlarini soliqqa tortish asosida tengsizlikni kamaytirish yo'llari	384
Vosiqov Ulug'bek Alisherovich	
Soliq to'lovchilarga ko'rsatiladigan raqamli xizmatlarni ko'paytirish orqali soliq bazasini kengaytirish	389
Usmonov Ulug'bek Jaxongir o'g'li	
Совершенствование механизмов стимулирования инновационного развития промышленности: международный опыт и перспективы для узбекистана	394
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Стратегия перехода к зеленой экономике Республики Узбекистан	399
Маматова Фатима Абдусаломовна	
Ensuring financial stability of companies international practice experience	405
Abdullayeva Madinabonu Khasanboyevna	
Yashil iqtisodiyotda investitsiya samaradorligini oshirish: barqaror o'sish strategiyasi va imkoniyatlari	409
F.U.Umarov	
Mamlakatimizda sug'urta xizmatlarining roli va ahamiyati	414
Ko'charov Murod Baxtiyorovich	

Проблемы и перспективы развития частного образования.....	419
Мухаммедов Мурод Мухаммедович, Мардонов Баҳодир Бахронович	
Mahalla tizimida sohaviy islohatlarni amalga oshirish zarurati	425
Karjavova Xurshida Abdumalikovna	
Iqtisodiyotni barqarorligini ta'minlashda jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari	429
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Bank chakana xizmatlari amaliyotini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	434
Saipnazarova Mohinur Utkir qizi	
Oziq-ovqat sanoati rivojlanishining xorij tajribalari va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	437
Ergashev R.X., Xo'jamov J. T.	
Mintaqada sog'liqni saqlash xizmatlar bozori mexanizmlarini takomillashtirish	442
Davron Kesimov	
Keytering xizmatlari turlari va uning inson omili bilan bog'likligi sifatida	446
Nasiba Ergasheva	
Meva-sabzavotchilik mahsulotlari kooperasiyasini rivojlantirish masalalari.....	451
Ergashev R.X.	
O'zbekistonda xizmatlar sektorini rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish: empirik tahlil (2000-2024)	456
S. Alikulov, M.Alikulova	
Avtotransport vositalaridan foydalanishning xorij tajribasi.....	476
Norqobilov Jaxongir	
Efficient use of resources in the production process using the example of cotton and textile clusters	485
Khalikov Talibjon Luptullaevich	
REPO bitimi va uning turlari hamda uning moliya bozorida barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati	490
Ibrohimov Yorqinjon To'liqin o'g'li	
Digital development of dividend policy in corporate structures in the republic of uzbekistan	498
Shermukhamedov Akmal Komiljonovich	
Tijorat banklari passivlarini tahlil qilishning metodik obzori	503
Ziyodullayev Sodiqjon Mamadillaevich	
Tadbirkorlikda ishlab chiqarish resurslari va ulardan foydalanishning ilmiy-nazariy masalalari.....	513
A.O'tbosarov	
To'g'ri soliqlarni hisoblanishi va undirilish amaliyotini takomillashtirish yo'llari.....	519
Xo'jaqulov Ramshid Yunusovich	
Tijorat banklari tomonidan korporativ mijozlarga ko'rsatiladigan innovatsion bank xizmatlarini shakllantirish yo'llari	526
To'laev Safarmurod Boymuhammad o'g'li	
Макроэкономический анализ механизмов стимулирования роста уровня занятости и меры для уменьшения уровня бедности в Узбекистане.....	532
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Kapital bozorida emitentlarning investitsion jozibadorligini oshirishda dividend siyosati.....	548
Sardor Omonov	
Korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyotini rivojlantirish yo'nalishlari	554
Shohyora Otaxonova	
Aylanma kapital rentabelligini baholashga kompleks yondashuv	559
Fayziyev Oybek Raximovich	
Kambag'allik muammosi tadqiq etilishining nazariy asoslari	567
Mirzaxalikov Bobir Baxtiyorovich	
Oliy ta'lim muassasalarida raqamli marketingni talabalar va oilalar qarorlarini hisobga olgan holda optimallashtirish.....	571
Xidoyatov Murod Batirovich	
Qishloq xo'jaligi sohasida kooperatsiyalar rolini mustahkamlash	578
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich	

O'zbekistonda oziq-ovqat sanoati korxonalarida ishlab chiqarish holati tahlili	584
Shukurov Rustam Ergash o'g'li	
Infratuzilma loyihalarini innovatsion moliyalashtirishni takomillashtirish	593
Yarbazarov Shavkat Butayevich	
Ko'chmas mulkni kadastr baholash xususiyatlari.....	600
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
Tijorat banklarining investitsion faoliyatini rivojlantirish	610
Dodiyev Fozil O'tkurovich	
Tadbirkorlik subyektlari mahsulotlarini bozor talabiga mosligini ta'minlash va raqobatni oshirish.....	614
Suyunov Jaloliddin O'ktam o'g'li	
Description of methods for assessing the competitiveness of an enterprise	620
Musayeva Shoirazimovna	
Sanoat korxonalarini bozor sharoitlariga moslashtirishga nazariy yondashuvlar	624
Begmullayev Otabek Irsaliyevich	
Iqtisodiy inqiroz sharoitida tadbirkorlik subyektlarida iqtisodiy inqirozga qarshi kurashish strategiyalari	630
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
O'zbekistondagi nodavlat oliy ta'lim tashkilotlarida moliyaviy rejalashtirish metodologiyasi.....	638
Xurramov Jonibek Rustamovich	
Methodology for placing types of green bonds.....	642
Rakhmedova Madinakhon Nusrat qizi	
Tarmoqlar sohasini rivojlantirish va raqobat	647
Fayziyeva Dilafruz Shuxratovna	
Evolution of the pensions in great britain.....	650
Umarova Zulaykho Tursunovna, Rakhmanova Zilola Alisherovna	
Favqulodda ekologik vaziyatlarni bartaraf etishga doir davlat siyosatining uslubiy va tashkiliy-institutsional muammolari.....	654
Azizov T.A.	
Oliy ta'limni moliyalashtirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	658
Yo'ldoshev Jaxongir To'raboyevich	
Mehnat motivatsiyasi nazariyasini rivojlantirishda insoniy munosabatlar maktabining o'rni	662
Aslanov Aziz Mexmonovich	
Перспективы внедрения альтернативной системы отопления тепловыми насосами на социальных объектах узбекистана	668
Руденко Инна Юрьевна, Волков Алексей Владимирович	
Qurilish tashkilotlarida xarajatlar hisobini takomillashtirish.....	675
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Qurbanov Amirulla Muradilloevich	
Turizm sanoatida ijtimoiy tarmoqlarning roli va ahamiyati.....	682
Kasimova Zilola Gulomiddinovna	
Совершенствование эффективного управления основными активами предприятий в условиях инновационного развития	686
Мусаева Жамила Кароматовна	
Use of mobile and internet technologies state and development of culture	695
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Uroqov Xumoyun Jamshid ugli, Ergashev Suxrobjon Mirzoxiddin ugli	
The influence of physical activity on social education and new sports trends.....	699
Axtamov Djamshed Baxromovich	
Iqtisodiyotni ekologik boshqarishning nazariy asoslari.....	705
Qodirov Abduvohid Abdumannof o'g'li	
The role of participatory budgeting practices in financing infrastructure	711
Mirzayev Xursanmurod Egamberdiyevich	
Основы теории факторного анализа прибыли предприятия	717
Алиева С.С.	
Yashil energetikaning mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni	723
Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich	
O'zbekistonda islomiy banklarni rivojlantirish istiqbollari.....	734
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich	

O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda islomiy moliyaning ahamiyati	741
Axmedov Azamat Kamilovich, Maratova Aseliya Nurpeyis qizi	
Turistik xizmatlar bozorini rivojlantirishning nazariy-uslubiy qoidalari	746
Turayev Og'abek Kaxramonovich	
Aksiyadorlik jamiyatlarida kengashlar faoliyatini baholash uslubiyotini takomillashtirish	750
Ismailov Allayor Rashidovich	
Yashil iqtisodiyotda raqamli texnologiyalarni joriy etish borasida muvaffaqiyatli tadqiqotlar	760
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
Составление многокритериальной базы оценки эффективности и результативности предпринимательской деятельности спортивной организации	766
Маткаримова Наргиз Тухтасиновна	
Tijorat banklarning resurs bazasini mustahkamlash bilan bog'liq muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari	772
Sultanmuratova Dilrabo Shaylavbekovna	
Agroservis xizmatlari ko'rsatish qishloq xo'jaligida yaratilgan mahsulotlarning iste'mol qiymatini oshiruvchi omil sifatida	777
Iroda Turdibayevna Kudratova	
Shaxsda individual imkoniyatlar rivojlanishining yoshga doir xususiyatlari	783
Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanish bosqichlari	787
Xolmurzayev Sobir Nazarovich	
Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish asnosida o'zbekistonda aholi bandligini oshirish	791
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	
Ta'limda sun'iy intellekt texnologiyasini qo'llash	795
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
Tijorat banklarini soliqqa tortish tartibining guruhlanishi	799
Komolov Odiljon Sayfidinovich	
Davlat moliyasida davlat budjetini samarali boshqarish masalalari	803
Azizjon Muxiddinov, Anvar Muminov	
Xitoy iqtisodiyotining rivojlanishi	808
Aripov Oybek Abdullayevich	
Ta'lim menejeri tushunchasi hamda ularning funksional vazifalari	815
Abdullayev O'tkir Sadullayevich	
Rekreatsiya resurslarini o'rganish bilan bog'liq nazariy yondashuvlar	822
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
Methods of educating spiritual and will-powered virtues in the process of athletics training	828
Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	
Роль образования в развитии человеческого капитала для креативной экономики	837
Хужаева Василина Сергеевна	
Xitoy iqtisodiyotining mo'jizasi	850
Ergashev Islomjon Ilxomjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlari bozori rivojlantirishning nazariy va kontseptual yondashuv masalalari	857
A.A.Abdisamatov	
Soliq nazoratining zamonaviy shakllarini takomillashtirishning ayrim masalalari	860
Suvonov Hasan Sherboyevich	
Davlat tashkilotlarida g'aznachilik va davlat xaridlari bilan bog'liq jarayonlarning ilmiy-nazariy, tashkiliy asoslari	865
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Inoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishning ayrim huquqiy jihatlari	869
Shamshiyev Abdulla Abdixalil o'g'li	
Sug'urta kompaniyalari raqobatbardoshligini oshirishning amaliy jihatlari	874
Umirov Abdusalom To'rayevich	
Davlat qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish istiqbollari	880
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Sodikov Abdumutolib Rustamovich	
"AFRASIAB JEANS TEXTILE" MCHJ da tijorat riski darajasini pasaytirishning 2025-2028-yillargacha bo'lgan prognoz ssenariysi	886
Sharipova Gulmira Toxirovna	

O'zbekiston Respublikasi bojxona qo'mitasida bojxona menejmentini yuritilishining mavjud holati tahlili.....	892
Mirzaxmedova Dilafruz Farxatovna, Tuxbabaev Jamshid Sharafetdinovich	
Эконометрический анализ влияния туристического потока на развитие услуг общественного питания в гостиничном секторе узбекистана	898
Алиева Мусаффо Гайрат кизи	
Yangi o'zbekistonda bilvosita soliqlar bo'yicha soliq amaliyoti: xususiyatlari va hozirgi zamon muammolari.....	908
Yo'ldoshev Shohruh Boborahim o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmini matematik modellashtirish va prognozlash	915
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tez tibbiy yordam xizmatini tahlil qilish va uni boshqarish.....	922
Gafurov Abduvoitjon Xuseynovich	
Mahalliy tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi	927
Ashurov Jaloliddin Eshpulatovich	
The impact of tax policy on the development of small and medium enterprises in Uzbekistan.....	932
Urinov Iqbol Vasiqovich	
O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligining samaradorligini oshirish masalalari	938
Babayev Farrux Mansurovich	
Tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish vositalari.....	944
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
"Yashil" iqtisodiyot va xalqaro hamkorlik: global tashabbuslar va kelishuvlar	949
Baratov Diyorbek Fazliddin o'g'li, Nazarova Ra'no Rustamovna	
Iqtisodiy tahlilda qo'llaniladigan iqtisodiy – matematik usullarning mohiyati	953
Omanov Sanjar Qurbonazar o'g'li	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati	959
Rahimova Shahlo Rajapboyevna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda tibbiy sug'urta mexanizmlarini takomillashtirish metodologiyasi.....	964
Ishmanova Diana Nurmamadovna	
Mamlakat moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda fiskal siyosatdan foydalanishning ilg'or tajribalari.....	969
Azamaton Po'lat To'liqunovich	
Qoraqalpog'iston respublikasining eksport salohiyati: mavjud holat va rivojlanish istiqbollari.....	974
Abdiramanov Ruslan Abdiramanovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasida ishsizlik darajasi dinamikasini chegara avtoregressiyalaridan foydalangan holda chiziqli bo'lmagan modellashtirish konsepsiyasi	980
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tadbirkorlik salohiyatini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish.....	985
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
O'zbekistonda turistik korxonalarda tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va rivojlantirish istiqbollari.....	989
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Xalqaro standartlarni joriy etishning baholash mezonlari va uning tadbirkorlik subektlariga ta'siri.....	993
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
Foydani shakllantirish va undan foydalanish	997
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Umidov Davlatbek Umid o'g'li	
Mamlakat tijorat banklari aktivlarining rentabellegini ta'minlash bilan bog'lik bulgan dolzarb muammolar	1002
Sheraliyev Abbas Xolmuminovich	
Sug'urta kompaniyalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir etuvchi risklar va ularni baholash usullari.....	1006
Haqberdiyev Bekzod Uktamovich	
Davlat moliyaviy nazoratini boshqarishda nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	1012
Sabirbayev Nurlan Karimbay o'g'li	

Обеспечение инклюзивного роста экономики Узбекистана в условиях цифровой трансформации	1020
Жазира Буранова	
Davlatning monopoliyaga qarshi siyosatining sanoat bozorlari rivojlanishiga ta'siri	1024
Choriyeva Ferangiz Zohidovna	
Transchegaraviy elektron tijoratni boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini yaratish	1030
Rustamova Gulmira Aliqulovna	
Ta'lim sohasini rivojlantirishning asoslari	1037
Poshokulova Mohigul Kaxramonovna	
Milliy iqtisodiyotda erkin raqobat muhitini shakllantirish: mavjud muammo va istiqbolli imkoniyatlar	1041
Karimova Iroda Abdusattarovna	
Mechanism of ensuring economic security of the enterprise: methodological aspect	1046
Sadriddinova Nigora Khusniddinovna	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning iqtisodiy asoslari	1051
Yarmatov Sharofiddin Choriyevich	
Innovatsion masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	1054
Tursunov Faridun Mustafoevich	
Implementation of the ESG strategy in the hotel industry of Uzbekistan	1059
Khusenova Mekhrangiz Gayratovna	
Проектирование инновационной деятельности хозяйствующих субъектов в условиях зеленой экономики	1064
Рузиева Мафтуна Юсуфовна, Мактимова Зарафшон Оллоёровна	
Effective use of marketing analytics in green advertising activities of grape growing enterprises	1070
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
O'zbekistonda soliq siyosati va xorij soliq siyosatini o'rganib chiqish	1077
Karimova Gulbahor Normurodovna	
Tijorat banklarining investitsion kreditlardagi garov ta'minotini takomillashtirish mexanizmlari	1081
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li	
Digital transformation and the impact of modern technologies on agricultural management in Uzbekistan	1085
Asamov Ravshan Bakhodirovich	
"O'zmetkombinat" Ajda marketing faoliyatini takomillashtirish yo'llari	1091
Musayeva Shoira Azimovna	
Подходы к государственной поддержке сельскохозяйственных предприятий с учетом принципов инновационного управления	1096
Шаниязова Замира, Шнибаев Ислам	
Mamlakatda xalqaro turizmni samarali rivojlantirishda turizm siyosatini tashkil etishning istiqbolli yo'nalishlari	1101
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich	
Raqamli moliya va to'lov tizimlari	1105
Maqsud Rustamov, Nurijahon Valiqulova	
Iqtisodiy tahlilda ishlab chiqarish hajmini prognozlash masalalari	1110
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Kichik biznesning mintaqaviy iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri: Toshkent viloyati tajribasi	1116
Ajamilova Nigora Asametdinovna	
To'qimachilik korxonalarida xomashyo ta'minoti tizimini boshqarish samaradorligini oshirish	1121
Umarxodjayeva Arafatxon Muzaffar qizi	
Kichik biznes korxonalarida iqtisodiy xavfsizlik masalalarini boshqarish masalalari	1126
Jo'raqulova Muhlisa Jahongir qizi	
Tadbirkorlik bilan shug'ullanuvchi jismoniy shaxslar faoliyatini soliq nazorati mexanizmi asosida tartibga solish masalalari	1131
Bozorov Anvar Omanovich	
Tadbirkorlik subyektlarining eksport imkoniyatlarini oshirish masalalari	1139
Umarova Munira Muxitdinovna	

O'zbekistonda sog'lomlashtirish turizmining holati	1143
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	
Surxondaryo viloyatida dorivor o'simliklarni yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini baholash.....	1148
Baxriddinova Yulduz Baxriddinovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning dolzarb masalalari.....	1155
Axunova Ma'rifat Xakimovna	
Oliy ta'limda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	1159
Tajetdinova Gulnara Abatbay qizi	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishda ta'lim va malaka oshirishning roli.....	1166
Madalievna Nodira Miradilovna	
Davlat korxonalari moliyaviy samaradorligining amaldagi holatini kompleks taqqoslama tahlili	1169
Qarshiyev Nodirbek Olim o'g'li	
Xalqaro mehnat migratsiyasi va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar: samaradorlikni solishtirish	1174
Sultanov Anvar Abdullaevich	
O'zbekiston soliq tizimida hududlararo soliq salohiyatini boshqarish	1180
Aipova Iroda Ikromovna	
Tijorat banklarida komplaens auditni tashkil etish va o'tkazishning uslubiy asoslari.....	1184
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
Scientific approach to the formation of a sustainable development strategy for industrial enterprises in the digital economy.....	1190
Maxsudov Muzaffar Ikromjon ugli	
O'zbekistonda qurilish materiallari sanoati korxonalarining iqtisodiyotdagi o'rni.....	1194
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini statistik va ekonometrik tahlil qilish (Andijon viloyati misolida)	1206
Ikromov Axmadjon Shavkat o'g'li	
Перспективы инвесторов в осуществлении инвестиционного процесса	1212
Муртазаев Ардашер Зафар угли	
Transport korxonalarida ishchi xodimlarni barqaror ish o'rinlari bilan ta'minlash boshqaruvini takomillashtirish	1216
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
O'zbekiston Respublikasi yengil sanoat tashkilotlarida investitsiya loyihalarni ishlab chiqish va samaradorligini oshirish.....	1221
Xurramova Madina Mansur qizi	
Fuzzy integrals in economics	1228
Aymuratov Islam Kamalatdinovich	
O'zbekistonda ipoteka kreditlari bozorining shakllanishi va rivojlanish tendensiyalari	1233
Abdullayeva Aziza Murot qizi	
Совершенствование денежно-кредитной политики центрального банка в условиях цифровой экономики.....	1238
Бердиназаров Зафар Улашович, Исаев Атабек Джурабаевич	
The role of digital assets in international finance and their impact on the global economy	1248
Juraeva Ra'no Abdullaevna, Murodaliyev Shahroz Obidjonovich	
Diversification of financial resources in commercial banks and their innovative management methods in digital transformation	1255
Xodjayeva Jeyrona Ravshonbek qizi	
O'zbekiston iqtisodiyotida barqaror rivojlanish ko'rsatkichlari tahlili	1262
Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o'g'li	
Tijorat banklari aktivlarini boshqarish va daromadligini oshirish masalalari	1268
Saxibjonov Muzaffar Salijanovich	
What is the economic impact of Uzbekistan's integration into international financial institutions.....	1283
Rakhmonova Dildora Ergash Qizi	

Kredit portfelini tahlil qilish asosida tijorat banklari faoliyatini optimallashtirish yo'llari	1289
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
Agrosanoat klasterlarida xarajatlarni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida hisobga olishni rivojlantirish	1295
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini takomillashtirish	1300
Xonimqulov Islom Ergash o'g'li	
Oliy ta'lim tizimini samarali tashkil etishda moliyaviy mablag'lardan foydalanish amaliyoti tahlili	1305
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
O'zbekistonda inflatsion targetlash orqali milliy valyuta barqarorligi ta'minlashning ahamiyati	1308
Shamansurova Zilola Abduvahitovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mamlakatimiz bank tizimining samaradorli ko'rsatkichlari	1314
Erdonayev Aliqul Xalimovich	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda xizmat ko'rsatish sohasining o'rni	1321
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Bozorov Jobir Sirojiddin o'g'li	
Ovqatlanish xizmatlarida xizmat ko'rsatish madaniyati va iste'molchi qoniqishining o'zaro bog'liqligi	1325
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy hisobotning muammolari	1329
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Structural features of digital neighbourhood in the context of digital economy	1333
Gulsara Ostonaikulova	
O'zbekiston davlat va mahalliy budjet tizimining zamonaviy holati va uni isloh qilish yo'nalishlari	1340
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Barqaror turizm uchun ekologik toza transport tizimlarining ahamiyati	1344
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Turizm xizmatlarini ko'rsatishda noturar joylardan foydalanish: ijara munosabatlarining huquqiy tahlili	1349
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga xos xavf-xatarlar dinamikasining ekonometrik tahlili	1354
Qodirov Ural Safar o'g'li	
Jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarni prognoz qilishning samaradorligini baholash ko'rsatkichlari tizimi	1359
Babayev Shavkat Bayramovich	
Влияние макроэкономической стабильности на обеспечение благосостояния населения Узбекистана	1364
Аскарова М.Т	
Tadbirkorlikda raqamli texnologiyalardan foydalanish natijasida dunyo iqtisodiyotida sodir bo'lgan o'zgarishlar	1369
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Sug'urta tashkilotlarini moliyaviy barqarorligini ta'minlashda andarrayting xizmatidan foydalanish	1373
D.E.Qarshiev	

SUG'URTA TASHKILOTLARINI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ANDERRAYTING XIZMATIDAN FOYDALANISH

D.E. Qarshiev

ISFT instituti PhD dotsenti
daniyarkarshiev@gmail.com
Orcid kodi:0009-0003-0473-4693

Annotatsiya: Ushbu maqolada sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda anderrayting xizmatining o'rni, shuningdek, sug'urta tashkilotlarida xavf-xatarlarni boshqarishda sug'urta portfeli muvozanatini ta'minlash bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta tashkiloti moliyasi, sug'urta portfeli, sug'urta tashkiloti, sug'urta anderraytingi, sug'urtada xavf-xatarni aniqlash, baholash, anderrayting bosqichlari.

Abstract: The article develops proposals and recommendations regarding the role of underwriting services in ensuring the financial stability of insurance organizations and ensuring the balance of the insurance portfolio in risk management in insurance organizations.

Key words: finances of an insurance organization, insurance portfolio, insurance organization, insurance underwriting, identification and assessment of risks in insurance, stages of underwriting.

Аннотация: В статье разрабатываются предложения и рекомендации относительно роли андеррайтинговых услуг в обеспечении финансовой устойчивости страховых организаций и обеспечении сбалансированности страхового портфеля в управлении рисками в страховых организациях.

Ключевые слова: финансы страховой организации, страховой портфель, страховая организация, страховой андеррайтинг, выявление и оценка рисков в страховании, этапы андеррайтинга.

KIRISH

Sug'urta xizmatlarining kishilik jamiyati rivojidadagi o'rni nihoyatda muhim bo'lib, u asosan savdo sohasida hamda mulkchilik shakllanishida tobora kengayib bormoqda. Bugungi globallashuv jarayonida mamlakatlararo tashqi savdodan tortib tadbirkorlik faoliyati, inson salomatligi va mulki bilan bog'liq xavf-xatarlardan himoyalalanish zarurati sug'urta xizmatlarining ahamiyati keskin ortishiga olib kelmoqda.

Sug'urta bozori ishtirokchisi hisoblangan sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim omillardan biri — bu xavf-xatarlarni aniqlash, baholash va boshqarish jarayonlarining mukammal darajada tashkil etilishidir. Sug'urta tashkilotlari aktivlarining majburiyatlarga nisbati hamda sug'urtaga qabul qilingan xavf-xatarlar portfeli muvozanatini saqlash orqali bozor sharoitida ularning raqobatbardoshligi oshadi.

Sug'urta tashkilotlarida sug'urtaga qabul qilinayotgan xavf-xatarlar anderrayting xizmati orqali aniqlanadi va baholanadi. Aynan professional anderrayterlar tomonidan xavf-xatarlar portfeli muvozanatini saqlash orqali tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim hissa qo'shiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sug'urta xizmatlarining takomillashuvi hamda sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini oshirishda anderryting xizmatining o'zni haqida ko'plab xorijlik va vatandosh olimlar tomonidan ilmiy maqolalar chop etilgan. Kamanda Morara hamda Afina Bongani Sibindi tomonidan 2009–2018-yillar davomida Keniya sug'urta bozorida olib borilgan tadqiqotlar natijasida, sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini oshirishda anderryting xizmatining o'zni kengaygani va Keniya sug'urta kompaniyalarining to'lov qobiliyati oshgani haqida "Assessing the Solvency, Underwriting Risk and Profitability of the Kenyan Insurance Sector" nomli ilmiy maqola chop etilgan. Ushbu maqolada anderryting xizmatlarining takomillashuvi natijasida sug'urta tashkilotlarida sof foyda hajmining ortgani va sug'urta portfeli muvozanatining uzoq muddat davomida saqlangani ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Hayotni sug'urtalashda xavf-xatarlarni aniqlash va sug'urtaga qabul qilishda anderryting xizmatlaridan keng foydalanish natijasida ushbu sohada ixtisoslashgan sug'urta tashkilotlarida sug'urta zararlarining kamaygani va daromadlar oshgani haqida vatandosh olim O. Yuldashevning "Hayotni sug'urtalashda anderryting jarayonini rivojlantirish" nomli maqolasi European Journal of Business and Management Research jurnalida chop etilgan. Mazkur ilmiy maqolada hayotni sug'urtalash bo'yicha anderryting jarayonini raqamlashtirish uning rivojlanishida muhim omil ekani asoslab berilgan. Hayotni sug'urtalash shartnomalarini tuzishda, sug'urta mahsuloti turidan qat'i nazar, anderryting bosqichma-bosqich va bir necha yo'nalishda amalga oshirilishi zarurligi ilmiy jihatdan asoslangan.

Yevropa sug'urta bozoriga integratsiyalashuv sharoitida Ukraina sug'urta bozorida faoliyat yuritayotgan kompaniyalarning moliyaviy barqarorligiga ta'sir etayotgan salbiy omillar, xususan risklarni aniqlash va baholashda anderryting xizmatlari sifatini oshirish, sug'urta tashkilotlari kapitalini samarali boshqarish metodlarini takomillashtirish zarurati haqida Ruslana Pikus, Nataliya Prykaziuk va Mariya Balitskaning "Financial Sustainability Management of the Insurance Company: Case of Ukraine" nomli ilmiy maqolasi 2018-yilda Investment Management & Financial Innovations jurnalida chop etilgan. Ushbu maqolada sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligiga ta'sir etuvchi asosiy xavf guruhlari quyidagicha ajratib ko'rsatilgan:

- bozor riski;
- kapitalning samarasiz tuzilishi xavfi;
- sug'urta faoliyatini cheklash xavfi;
- sug'urta kompaniyasining likvidligi.

Maqola mualliflari sug'urta kompaniyasining moliyaviy barqarorligini boshqarishga doir to'rt bosqichli strategiyani taklif etgan: risklarni aniqlash, ularni sifat va miqdor jihatdan baholash, sug'urtalovchining moliyaviy barqarorligiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash va, nihoyat, anderryting xizmatlari tizimini takomillashtirish orqali sug'urta tashkilotining moliyaviy barqarorligini ta'minlash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda anderryting xizmatining sug'urta tashkilotlari moliyaviy barqarorligiga ta'sirini o'rganish maqsadida statistik ma'lumotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va sug'urta kompaniyalari hisobotlari tahlil qilindi. Ma'lumotlar kontent tahlili, solishtirma tahlil hamda grafik tahlil usullari orqali chuqur tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston sug'urta bozori so'nggi yillarda rivojlanish tendensiyasiga ega bo'lib, bozor professional ishtirokchilarining faoliyati tobora takomillashib bormoqda. Sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan qonunchilik normalari joriy etilmoqda. Sug'urta tashkilotlarida xavf-xatarlarni aniqlash va boshqarish bo'yicha xalqaro tajribalarga asoslangan metodologiyalardan foydalanilmoqda.

Sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligiga ta'sir etuvchi muhim omillardan biri — ular tomonidan qoplanayotgan zararlar miqdori va sug'urta javobgarligi uchun kirib kelayotgan sug'urta tushumlarini samarali boshqarish hisoblanadi. Sug'urtada xavf-xatarlarni boshqarishda anderryting xizmatining o'zni alohida ahamiyatga ega.

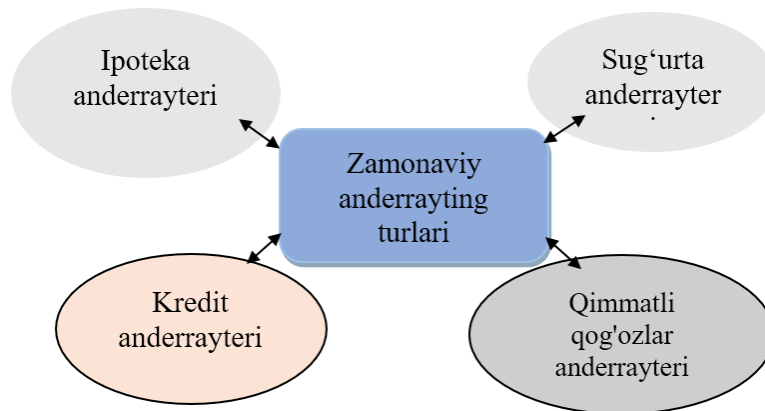
Sug'urta faoliyatini tashkil etishdagi anderryting xizmati haqida rus olimi A. Arxipov quyidagicha ilmiy xulosa bildirgan: "Sug'urta faoliyatini tashkil etishda sug'urta anderrytingi — bu sug'urtaga qabul qilinadigan xavf-xatarlarni guruhlariga ajratuvchi, ushbu guruhlardagi xavf-xatarlarni sug'urta tashkilotining moliyaviy holatidan kelib chiqib saralovchi hamda sug'urtaga qabul qilinayotgan sug'urta obyektiga sug'urta tarif stavkasini belgilovchi professional xizmatchilar faoliyatidir".

Sug'urta faoliyatining mazmun-mohiyatidan kelib chiqib aytish mumkinki, sug'urtalashga olib kelingan barcha sug'urta obyektlari sug'urta tashkilotining moliyaviy holatidan kelib chiqib baholanishi lozim. Agar sug'urta tashkiloti o'z aktivlariga mos sug'urta portfelini shakllantirmasa, bu holat uning moliyaviy barqarorlik

ko'rsatkichlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli sug'urta tashkiloti sug'urtalashga qabul qilinayotgan obyektlarga ma'lum bir shart va majburiyatlarni belgilashda professional xizmatga ehtiyoj sezadi. Ushbu ehtiyoj sug'urta anderryayting xizmati orqali qoplanadi.

Iqtisodiyot rivojlanishining turli bosqichlarida anderryayting xizmati o'ziga xos tarzda shakllanib bordi. Bugungi zamonaviy iqtisodiyotda esa anderryayting quyidagi tushunchalarni o'z ichiga qamrab olgan (1-rasm):

1-rasm. Zamonaviy anderryayting turlari¹

Insoniyatning bugungi taraqqiyotini tibbiy xizmatlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Hayot sug'urtasi tarmog'i umumiy sug'urtaning qariyb 50 foizidan ortig'ini tashkil etadi. Bugungi kunda dunyoda 8 milliarddan ortiq inson yashamoqda. Agar ulardan 60 foizi hayot sug'urtasi polisiga ega bo'lsa, demak, 5 milliarddan ortiq polis uchun kamida 100 million nafar hayot sug'urta anderryayteriga ehtiyoj mavjud.

Anderryayting zamonaviy sug'urta bozorining rivoji va amaliyotida o'ziga xos o'ringa ega bo'lib bormoqda. Sug'urta anderryayterlari sug'urta faoliyatini tashkil etishda xizmat qiluvchi boshqa subyektlarga nisbatan murakkabroq jarayonni amalga oshiradilar. Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, ular ushbu faoliyati uchun nisbatan yuqori ish haqi bilan rag'batlantirilmoqda. Sug'urta anderryayting xizmati sug'urta tashkilotlarini muvaffaqiyatga olib boruvchi asosiy omillardan biridir.

Anderryayting xizmati sug'urta tashkiloti tomonidan yuzaga keladigan yo'qotishlarni nazorat qilish va muvofiqlashtirish orqali ularning kamayishiga sabab bo'ladi. Sug'urtalangan obyektlar bilan bog'liq o'zgarishlarni monitoring qilish orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlar aniqlanadi va ularning oldini olish choralari amalga oshiriladi. Natijada sug'urta tashkiloti ko'radigan yo'qotishlar kamayadi.

Jahon amaliyotida sug'urta anderryaytingi quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi:

Sug'urta obyektini baholash: anderryayterlar, ayniqsa hayot sug'urtasida, ariza beruvchining yoshi, kasallik tarixi, irsiy kasalliklari va sog'lig'i bilan bog'liq risklarni baholaydi.

Shaffof va aniq ma'lumotlarga asoslanib sug'urtaga qabul qilish bo'yicha qaror chiqarish: anderryayterlar ko'plab ma'lumotlarni qayta ishlash orqali obyektning sug'urtaga yaroqliligini aniqlaydi va sug'urta tashkiloti uchun maqbul qaror qabul qiladi.

Sug'urta portfeli muvozanatini saqlash: sug'urta tashkilotlari yuqori darajadagi xavf-xatarlardan qochgan holda daromad keltiradigan xavflarni tanlashga intiladi. Bu muvozanatni ta'minlash anderryayterlarning bevosita vazifasidir.

Sug'urta anderryayting xizmatini me'yoriy-huquqiy hujjatlarga mos holda tashkil etish.

Mamlakatimiz sug'urta bozorida faoliyat yuritayotgan sug'urta anderryayterlari sonining jami sug'urta qoplamalari, jami sug'urta mukofotlari hamda jami sug'urta shartnomalari soni bilan bog'liqligi ARDL(1,2,2,2) modeli asosida tahlil qilindi. Tadqiqot natijasida quyidagi uchta ilmiy xulosa ishlab chiqildi:

Sug'urta shartnomalari sonining 1 foizga o'sishi anderryayterlar sonining 0,40 foizga oshishiga olib keladi. Bu esa ikki o'zgaruvchi o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Kompaniyada shartnomalar hajmi ortganda, anderryayting bo'limini kengaytirish zarurati yuzaga keladi.

Sug'urta mukofotlarining 1 foizga ortishi anderryayterlar sonining 0,33 foizga oshishiga sabab bo'ladi. Bu sug'urta mukofotlari va anderryayterlar soni o'rtasidagi ijobiy korrelyatsiyani tasdiqlaydi. Daromad oshgani sari, kompaniya mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish uchun yangi anderryayterlarni jalb qiladi.

Sug'urta qoplamalarining 1 foizga oshishi anderryayterlar sonining 0,64 foizga ko'payishiga olib keladi. Bu yuqori ijobiy munosabat kompaniyaning anderryayterlarga bo'lgan ehtiyojining oshayotganini ko'rsatadi. Qoplamalarning ko'payishi da'volarni qayta ishlash va baholash jarayonlarini kengaytirishni taqozo etadi.

¹ Архипов А. Андеррайтинг в страховании. Теоретический курс и практикум. – Litres, 2022.

Ilmiy izlanishimiz doirasida aniqlangan 0,64 koeffitsiyent sug'urta qoplamalari bilan anderrayterlar soni o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi. Sug'urta mukofotlari (0,33 koeffitsiyent) bilan solishtirganda, qoplama va anderrayterlar soni o'rtasidagi aloqa yanada kuchliroqdir. Ekonometrik tahlillar natijasiga ko'ra, shartnomalar soni, mukofotlar va qoplama ko'rsatkichlari anderrayterlar soniga ijobiy va statistik jihatdan ishonchli ta'sir ko'rsatadi.

Shunday qilib, kompaniyada anderrayter kadrlari soniga bo'lgan talab shartnomalar o'sishi, yuqori mukofotlar va kengaygan qamrov darajasiga bevosita bog'liqdir. Sug'urta sohasining bu jihatlari ortib borayotganligi sababli, kompaniyalar ortayotgan ish hajmini samarali boshqarish va mijozlarga sifatli xizmat ko'rsatish uchun ko'proq anderrayterlarga ehtiyoj sezmoqda.

Anderrayting xizmatlari sug'urta kompaniyalarida xavf-xatarlarni samarali baholash darajasini belgilaydi. Bu esa sug'urta polislarining narxini aniqroq belgilash, ortiqcha yoki yetarlicha baholamaslik ehtimolini kamaytirish imkonini beradi. Natijada sug'urta kompaniyalari o'z moliyaviy ko'rsatkichlarida rentabellikni saqlab qolishga erishadi. Murakkab anderrayting xizmatlari yordamida kompaniyalar mijozlar ehtiyojlariga mos polislarini shakllantiradi. Bunday moslashtirish esa mijozlar talabini to'liq qondiradi hamda ularning kompaniyaga nisbatan sodiqligini oshiradi.

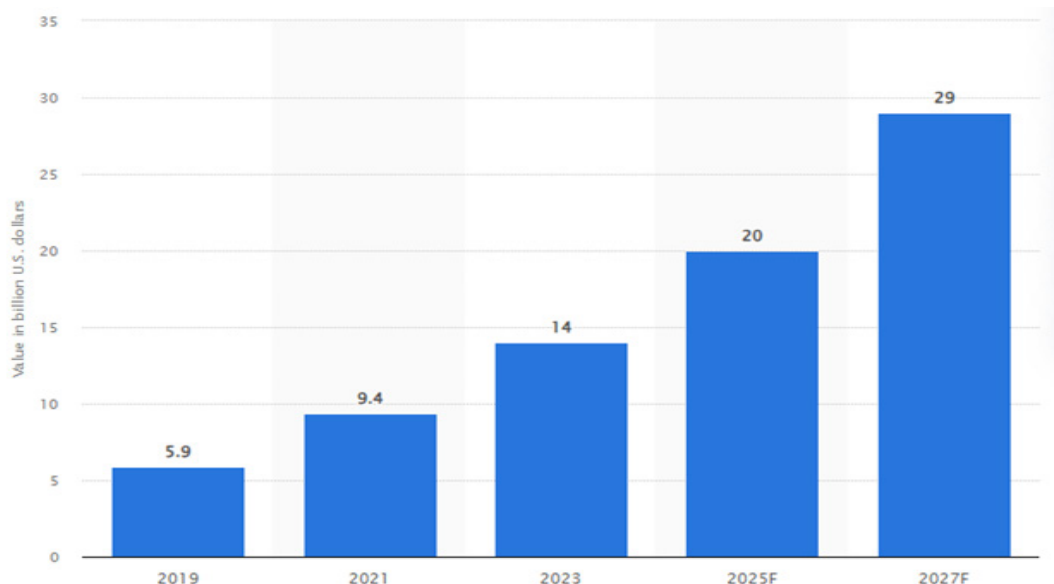
Xavf-xatarlarni baholash jarayonining takomillashuvi sug'urta kompaniyalariga xizmatlar assortimentini kengaytirish va yangi daromad manbalarini ochish imkonini beradi.

O'zbekiston sug'urta bozorida faoliyat yuritayotgan sug'urta tashkilotlarida anderrayting xizmatlarining zamonaviy metodlaridan foydalanish amaliyotini jadallashtirish zarur. Bugungi kunda rivojlangan va rivojlanayotgan sug'urta bozorlarida turli xavf-xatarlarning oldini olish hamda zararlarni kamaytirishga qaratilgan jarayonlar zamonaviy texnologiyalar asosida amalga oshirilmoqda.

Dunyo bo'yicha ilm-fan va texnologiyalarning amaliyotga keng joriy etilishi natijasida yangi turdagi xavf-xatarlar paydo bo'lmoqda. Ular keltirib chiqarayotgan zarar miqdori esa mamlakatlar iqtisodiyotiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda.

Globalashuv jarayonlari va axborot texnologiyalari sohasidagi taraqqiyot insoniyatga yangi muvaffaqiyatlar bilan bir qatorda yuqori darajadagi xavf-xatarlarni ham olib kelmoqda. Masalan, kiberxavfsizlik bozorida "kiberjinoyatning taxminiy qiymati" global indikatori 2024–2029-yillar davomida doimiy o'sish bilan 6,4 trillion AQSH dollaridan (+69,41 foiz) ortib borishi prognoz qilingan edi. Ketma-ket o'n bir yil davomida o'sib borgan bu ko'rsatkich 2029-yilda 15,63 trillion AQSH dollariga yetishi va yangi cho'qqiga chiqishi kutilmoqda.

Ta'kidlash joizki, kiberxavfsizlik bozorining ushbu ko'rsatkichi — "kiberjinoyatlarning taxminiy qiymati" — o'tgan yillar davomida muntazam ravishda oshib bormoqda. Bu esa sug'urta kompaniyalaridan nafaqat an'anaviy xavflar, balki raqamli tahdidlarga nisbatan ham anderrayting jarayonlarini qayta ko'rib chiqishni, risklarni ilgari aniqlab, baholashni talab etmoqda (2-rasm).²

2-rasm. 2019-yildan 2023-yilgacha global kiber sug'urta bozori hajmi, prognozi 2027-yilgacha (milliard AQSH dollarida)³

² <https://www.statista.com/forecasts/1280009/cost-cybercrime-worldwide>

³ <https://www.statista.com/statistics/1190800/forecast-cyber-insurance-market-size/>

Prognoz hisob-kitoblarga ko'ra, 2027-yilga kelib global kibernetsug'urta bozori hajmi 29 milliard AQSH dollariga yetadi. Umuman olganda, kibersug'urta — bu biznes operatsiyalarida ma'lumotlar va texnologiyalardan foydalanish natijasida yuzaga keladigan xavflardan himoyalashga mo'ljallangan mexanizmdir.

Xulosa va takliflar

Globallashuv va innovatsiyalar ta'siri ostida jahon sug'urta bozorida katta o'zgarishlar ro'y berayotgan bir davrda, sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash hamda raqobatchilar orasida daromad hajmini saqlab qolish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston sug'urta bozorida faoliyat yuritayotgan 30 dan ortiq sug'urta tashkilotining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda zamonaviy metodlardan keng foydalanish zarur. Ayniqsa, sug'urtaga qabul qilinayotgan xavf-xatarlarni boshqarish metodlari ichida andarrayting xizmatlarini zamonaviylashtirish ustuvor yo'nalish bo'lishi lozim.

Shu bilan birga, O'zbekiston sug'urta bozorida andarrayting faoliyatini raqamlashtirish hamda ushbu jarayonni qonunchilik asosida mustahkamlash zarurati mavjud. Bu tizim sug'urta tashkilotlarining daromadlarini oshirish, sug'urta xizmatlaridan foydalanayotgan sug'urtalanuvchilarning naflanish doirasini kengaytirish, sug'urtaning shaffofligini ta'minlash, shuningdek, sug'urta xizmatlariga nisbatan ishonchni kuchaytirish orqali umumiy sug'urta xizmatlari hajmining oshishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Morara, Kamanda, and Athenia Bongani Sibindi. "Assessing the solvency, underwriting Risk and Profitability of the Kenyan Insurancye Sector"Acta Universitatis Danubius. Œconomica 17.5 (2021).
2. Arxipov A. Andarrayting v straxovanii. Teoreticheskiy kurs i praktikum. – Litres, 2022.
3. Toshmurzayevich, Yuldashev Obiddin. "Developing the underwriting procyyess in life insurancye." European Journal of Business and Management Research 5.6 (2020).
4. Taylor, Gregory C. "Underwriting strategy in a competitive insurancye environment." Insurancye: Mathematics and Economics 5.1 (1986): 59-77
5. Pokorski, Robert J. "Insurancye underwriting in the genetic era." Cancyer: Interdisciplinary International Journal of the American Cancyer Sociyety 80.S3 (1997): 587-599.
6. "Sug'urta faoliyati to'g'risidagi qonun" 2022-yil 25-fevraldagi 730-sonli O'zbekiston Respublikasining Qonuni.
7. <https://www.statista.com/forecasts/1280009/cost-cybercrime-worldwid>
8. <https://www.statista.com/statistics/1190800/forecast-cyber-insurancye-market-size/>
9. <https://insurtechdigital.com/articles/top-10-insurancye-underwriters>.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>